

Dokument 1.3 Paulo Giustiniani skrýva prvých kapucínov pred ich surovým provinciálom.

List z pustovne Cupramontana

11. apríl 1526

Uznesenie rady v Cingoli nebolo dostačujúce, aby ochránilo malú reformu v pustovni sv. Michala Archanjela pred ich provinciálom Giovanim Pilim z Fana, ktorý dosiahol u pápeža, aby utečencov exkomunikoval a mohol ich aj uväzniť.

Matúš utiekol do Fabriana, bratia Tenagliovci ku kamaldulom do Cupramontany, mestečka na vršku medzi Cingoli a Jessi. Tu v r. 1521 založil Paulo Giustiniani,¹ vodca a zakladateľ reformnej vetvy eremitov, rozsiahly kláštorný komplex s celami, kaplnkami, krížovými chodbami, pivnicami a záhradami. Tento komplex bol známy ako „jaskyne“ alebo „krypty z Massaccia“, miestni ich nazývali tiež „Romita bianca“.²

Večer 24. marca prišli obaja bratia k reformovaným kamaldulským mníchom. Pavol Giustiniani ich prijal a poradil im, aby prestúpili do jeho novej kongregácie a zároveň informoval susedných observantov z „Romita nera“. A títo o tom informovali provinciála. Pili dosiahol prostredníctvom príslušného guvernéra z Jesi, kardinála Alessandra Cezariniho, že kapitán z Cupramontana môže obidvoch utečencov zajať.

Neskoro večer 26 marca sa vybral kapitán s ozbrojencami a niektorými františkánmi po bratov Tenagliovcov. Giustiniani dokázal zabrániť, aby ich vydali františkánom. 28. marca sa vybral Pili s mnohými bratmi k tejto pustovni osobne. Giustiniani sa nenechal zastrašiť a odhodlane bránil svojich hostí, ktorí v prestrojení za kamaldulských mníchov mohli utiecť do ich odľahlej skalnej pustovne, ktorá leží nad Pascelupom, vysoko nad umbrijským vrchom Cucco. Tu čakali bratia Tenagliovci na rozhodnutie kapituly o ich žiadosti o prijatie do kongregácie kamaldulov.

Do tohto obdobia spadá Giustinianiho list dvom vizitátorom jeho komunity; v tomto liste popisuje potenciálne hrozby a prosí o účinnú ochranu prostredníctvom imunity. Jeho správa Agostinovi z Bassana a Giustinianovi z Bergama sprostredkúva živý pohľad na stupňujúci sa konflikt. Objasňuje tu nielen najdramatickejšiu fázu vznikajúcej reformy, ale aj Ľudovítovu a Rafaelovu zúfalú situáciu, z ktorej sa dá jedine zachrániť len prestúpením do kamaldulskej kongregácie.³

¹ Tomaso Giustiniani (1476-1528) z Benátok vstúpil v r.1510 do Camaldoli a zvolil si rehoľné meno Paolo a s povolením Leva X. založil ako prísnu reformu *Spoločnosť sv. Romualda*. Ich bratia si zriadovali vlastné pustovne od r. 1520 vo vrchoch Umbrie a v markách Ancone, a už v r. 1523 sa stali samostatnou kamaldulskou pustovníckou kongregáciou z Mont Corona. Zakladateľ zomrel v lete v r. 1528, dva roky po popisovaných udalostiach – zomrel v klauzúre v Monte Soratte pri Ríme.

² „Biela pustovňa“ pomenovaná podľa bielych šiat kamaldulských pustovníkov.

³ Taliansky text preložil Hanspeter Betschart zo Švajčiarskej provincie.

Ježiš Ctihodní otcovia a bratia v Kristovi,

2074 Pretože som až tak smutný, že ledva dokážem písať, chcem vám predložiť v krátkosti dôvody a pôvod môjho zármutku. V sobotu pred Kvetnou nedeľou v čase kompletória, zjavili sa tu dvaja rehoľníci v drsnom sivom pustovníckom odevu.⁴

Ako mi potom porozprávali, na základe platnej apoštolskej plnej moci opustili observanciu provincie sv. Františka v markách,⁵ viedli prísny a obzvlášť pustovnícky život podľa reguly sv. Františka. Povedali, že si prišli vypočuť moju radu, aby sa podľa nej aj riadili. Pretože som počul, že ich ohrozovali observanti sv. Františka a bolo im skrze apoštolské breve⁶ odobraté už skôr dané povolenie, no zdali sa mi predsa byť dobrými rehoľníkmi, tak som im poradil, aby vymenili svoj rehoľný odev za ten náš alebo iného spoločenstva. Pretože som nechcel robiť bratom observancie žiadne nepríjemnosti, poslal som ich k tunajšiemu gvardiánovi observantov z pustovní Romita⁷, informoval som ho o týchto bratoch a odkázal som mu, že ak nechce, tak ich ani neprijmem, ani neoblečiem. Povedal mi, že súhlasí s tým, aby som týchto dvoch bratov prijal a oblekol, aby som ich tým uvoľnil z príslušnosti k rádu a ochránil pred prenasledovaním. Pretože práve prišiel ich provinciálny minister, poslali by potom ku mne niekoho, kto mi jednoznačne objasní jeho vôľu. Takto zostala stáť celá záležitosť až do pondelka večera.

2075 Večer o desiatej hodine som sa nachádzal pri San Geronime. Okolo jedenástej prišla do nášho kláštora, kde sa nachádzali obaja spomínaní bratia, ozbrojená skupina svetských ľudí, kapitán z Massaccia, žandár a množstvo bratov observantov s nesmiernou bezočivosťou a vytasenými mečmi. Hoci som im povedal o našich výsadách a privilégiách, a aj som im ich ukázal, chceli sa násilím zmocniť tých dvoch bratov; a hoci som ich vnímal ako príslušníkov kláštornej rodiny – veď už mali oblečené naše kapucne – chceli si ich naspäť odvieť k bratom. Našťastie medzitým prišli zemepáni z Massaccia a dosiahol som, že títo dvaja na noc neboli vydaní do rúk bratom, ale týmto zemepánom.⁸

⁴ Doslova – “cum abito bisso, grosso, eremitico”: Giustinian si hneď všimol nový typ habitu. Opisuje ho ako “béžový (sivohnedý), drsný, pustovnícky”. Bratia signalizujú svojim odevom nový životný program – a zároveň sa viditeľne dištancujú od kmeňového spoločenstva.

⁵ Nie je isté, na čo sa Ľudovít z Tenaglia odvoláva. Hovorí tu o možnosti viesť prísnejší františkánsky život mimo kmeňového kláštora, ktoré údajne ústne povolil Klement VII. Matúšovi z Bascia, aj pre jeho spoločníkov?

⁶ Giovanni Pili obdržal od Klementa VII. breve („Cum nuper“), ktoré mu umožňovalo prenasledovanie týchto troch “kláštorných utečencov“, až 8. marca 1526.

⁷ Gvardián konventu observantov sa volal Francesco da Montecassino.

⁸ Staré slovo „massari“ (sing. massaro alebo massaio) môže znamenať zemepán, alebo tiež mestský správca alebo úradník. Betschart uprednostňuje prvý význam, Cargoni vyhýbavo „le autorità della zona“, domáci historik Urbanelli v ňom spoznáva „miestnu autoritu“ a pomenúva „i magistrati del luogo, detti massari“ menovite „essi erano i signori Stefano Angelelli, Stefano di Pietro, Gabriele Rovelli e Giacomo Berardi“ (Urbanelli, *Storia dei cappuccini*, Parte I. 1, 206).

Ešte v tú noc som išiel na miesto, kde sa nachádzali, a povedal som im, že mi ich môžu vrátiť; a tak mi ich ráno priviedli späť pod podmienkou, že dozrú na to, čo je správne, a aby sa tak aj stalo.

Nasledujúci deň, to znamená ešte v stredu, prišiel už rozhodnutý provinciálny minister spolu s obutými bratmi, ktorí mali vysoko vykasané habity: Nie preto, aby oznamovali radostnú zvesť pokoja, ale aby násilím zobrali tých dvoch. Nemohli sa ich ale zmocniť. Na to prišiel ešte kapitán, ale ani on nič nezmohol. Keď som toto videl, už som nechcel žiadny ruch, spýtal som sa oných bratov, či nemysleli na to, žeby sa vrátili; podľa mňa už mali odísť a venovať sa vlastným záležitostiam. Ale pretože sa báli, žeby padli do rúk bratom, poprosili ma, že keď budú odchádzať, aby si smeli vymeniť odev, aby ich nespoznali. Pretože som si bol vedomý toho, že sa dáva vojakom pri úteku habit, alebo sa im ho dovoľuje nosiť, aby sa ich nezmocnili tí, ktorí ich chcú zajať, dal som svoj súhlas, aby si smeli obliecť náš habit. Akonáhle si ich obliekli, poprosili ma ako pustovníci, ktorí zároveň s habitom prijali aj Ducha Svätého, ako prejav najvyššej milosti, aby smeli k nám patriť, a aby sme ich prijali. Viem presne, že pre prijatie osôb z iného rádu treba zvolať kapitulú, napriek tomu som im dovolil, aby išli oblečení v našich habitoch do San Geronima – nie ako riadni členovia, ale ako žiadatelia o prijatie do rádu: A napísal som priorovi, aby sa ich ujal, kým o nich rozhodne kapitula.⁹

2076 Medzitým pokračovali títo bratia ..., jednak aby nás hanobili ako exkomunikovaných, tým že rozširovali, že sme zabránili uskutočňovaniu breve, ktoré obdržali, aby zajali obidvoch bratov, hoci v tomto breve neboli odňaté naše privilégia a výsady. Pretože prednášali odporujúce každému rozumu všetky tieto urážky, obával som sa, že ešte nerozumnejšie spravia, keď prídu s ozbrojenou skupinou do San Geronima a nehľadiac na naše privilégia tých dvoch zajmú, hoci majú oblečený náš habit. Potom, čo som sa radil s mnohými ľuďmi, prišiel som k nasledovnému záveru: Aby sa vyhlo škandálom, ktoré by mohli nasledovať v tomto prípade, alebo by mohli v iných prípadoch nasledovať, treba verejnosti oznámiť, že nie my, ale títo sú v neprávom, táto záležitosť sa musí nechať preskúmať naším ochrancom, mužom s autoritou, vysoko urodzeným pánom miestodržiteľom Našej Milej Ženy.¹⁰ Prihliadnuc na naše privilégia a výsady mal by pánovi miestodržiteľovi z Jesi vysvetliť, že nemá nad nami a našimi usadlosťami žiadnu jurisdikciu. Kapitán z Massaccia totiž prišiel, aby ich zajal z poverenia miestodržiteľa z Jesi.¹¹ Nespomína sa v ňom žiadna usadlosť rádu, ani pustovňa, len sa tu hovorí, že sa ich má zmocniť, ak bude môcť. A tak týmto samotným skutkom sa vyhlásili za exkomunikovaných, kapitán s jeho družinou

⁹ O skalnej pustovni pri Montecucco alebo pri S. Girolamo (ako sa dnes volá) o Pascelupo pozri Andrea Antinori, *I sentieri del silenzio*, 177 – 180 (s mapou a fotografiami). Keď Paolo vyššie hovorí o tejto pustovni (č.2075) a nemyslí tým nejakú inú cupramontanskú jaskyňu, vyjadruje tu teda nasledovné: „Až o desiatej večer som sa vrátil zo San Geronima.“

¹⁰ Myslí sa tu miestodržiteľ blízkeho pútnického miesta Loreto, v danom čase mons. Marino Giorgio di Montecassino.

¹¹ Marka Ancona, v ktorej sa odohrávajú tieto udalosti, patrila vtedy pápežskému štátu. Kardinál Alessandro Cesarini, ktorý vládne v Jesi, má byť napomenutý svojím kolegom v Lorete.

a tiež tí, ktorí s nimi so zlým úmyslom prišli alebo im poskytli pomoc, ochranu a radu. (...)

Predniesol som vám svoj náhľad a rady, ktoré som mohol vykonať doma i mimo domu. Otcovia nášho rádového spoločenstva, ktorí sa nachádzajú v Massacciu, prior a opát, boli voči nám láskaví a radili nám tiež vyššie spomenuté.

V r. 1526, 11. apríla, z jaskýň, brat Paulus, zvaný pustovník.

Ctihodným bratom pustovníkom a vizitátorom Augustínovi a Justiniánovi a všetkým bratom pustovníkom, ktorí sú u vás na vrchu Ancona.¹²

Dodatok:

Rozhodnutie kamaldulskej kapituly zhromaždenej na Cupramontane 24. apríla 1526.

„Bola predložená tiež žiadosť bratov Rafaela a Ľudovíta z rádu sv. Františka, ktorí sa zdržiavali v jaskyniach/pustovniach, a kvôli ktorým sa stali určité nepríjemnosti: Pro bono respectu (s dobre premysleného dôvodu) neboli prijatí (do Spoločnosti pustovníkov sv. Romualda – „Compagnia de gli eremiti de sancto Romualdo“).¹³

¹² Adresa na zadnej strane listu.

¹³ Originálny text podrobnejšie v *I Frati Cappuccini*, 1,299-300.